

رونق، نمایشگاه؛ کسادی کتابفروشی‌ها

بیست‌وپنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران افتتاح شده و احتمالا مثل سال‌های گذشته جمعیت زیادی به استقبال این نمایشگاه و ناشران و خرید کتاب‌های جدید و قدیمی می‌روند.

جام جم آنلاین: بیست‌وپنجمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران افتتاح شده و احتمالا مثل سال‌های گذشته جمعیت زیادی به استقبال این نمایشگاه و ناشران و خرید کتاب‌های جدید و قدیمی می‌روند.

واقعیت این است که فعالیت صنعت نشر ما به چند عامل وابسته است: سیاست‌های وزارت ارشاد، ناشر، کتابخوان‌ها، کتابفروشی‌ها و... با رونق روز افزون نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران و استقبال از نمایشگاه‌های استانی، کتاب‌ها راحت‌تر از همیشه به دست مخاطبان می‌رسد. اما در این چرخه چه اتفاقی برای کتابفروش‌ها رخ می‌دهد؟

آن دسته از کتابفروشان که همیشه از فروش کم کتاب ناراضی‌اند، در ایام نمایشگاه‌ها وضعیت شغلی‌شان بهبود می‌یابد؟ آنها که با خلاقیت و کسب مهارت‌های معرفی، فروش کتاب و... از شغلشان راضی‌اند، در ایام نمایشگاه‌ها اوضاعشان بهتر می‌شود یا تا اندازه‌ای افت می‌کند؟ وقتی از کتابفروش‌ها این سوال‌ها را می‌پرسیم، با جواب‌های متفاوتی مواجه می‌شویم که هر کدام شنیدنی است و قابل تامل.

اردیبهشت، ماه خرید کتاب

در غرب تهران، شهر کتاب بوستان قرار دارد که از کتابفروشی‌های موفق است و در نوع خودش شهرت هم دارد. نرگس غلامی، صندوقدار این مجموعه، با اشاره به فروش بالای کتاب‌هایشان می‌گوید: به نظرم مردم در ایام نمایشگاه، بسیار کتابخوان می‌شوند و بیشتر از همیشه کتاب می‌خرند. انگار فکر می‌کنند این یکی از بهترین زمان‌های خرید کتاب است. به همین دلیل است که در این ایام میزان فروش ما بالاتر هم می‌رود.

این نکته جالب است. فکرش را بکنید ما طی سال در یک ماه خاص بیشتر از بقیه ماه‌ها کتاب بخریم و بخوانیم! همان طور که در بعضی فصل‌های خاص سال خریدهای خاص داریم. انگار اردیبهشت بیش از دیگر ماه‌ها مردم را به یاد کتاب می‌اندازد.

در مقابل این نظر، کتابفروشی‌های دیگری معتقدند میزان فروش کتاب‌هایشان افت می‌کند. حمید زمان خوانی، از مسوولان کتابفروشی نیما، به فروش کمتر کتاب‌ها اشاره می‌کند و می‌گوید: در این ایام به وضوح میزان فروش کتاب بخصوص در زمینه کتاب‌های عمومی مثل رمان، روانشناسی و... و همچنین کتاب‌های آموزشی کاهش پیدا می‌کند.

زمان خوانی معتقد است وضعیت فروش کتاب‌های آموزشی متأثر از چند عامل است. نخست آن که تعدادی از دانش‌آموزان در فصل امتحانات هستند و دیگر فرصتی برای رفتن به نمایشگاه کتاب، انتخاب کتاب و خرید کتاب ندارند. دوم آن که چون نمایشگاه کتاب در بخش ناشران آموزشی تخفیف می‌گذارد، بنابر این، عده‌ای از دانش‌آموزان تمام خرید کتاب‌های کمک آموزشی پایان آن سال و سال‌های بعدشان را به نمایشگاه موکول می‌کنند. از این نظر کتابفروشی‌هایی که بخش عمده کارشان وابسته به فروش کتاب آموزشی است، در این ایام دچار رکود نسبی می‌شوند.

مجید دلدار، مدیر کتابفروشی انتشارات هاشمی خیابان پاسداران، اگرچه تقریباً از فروش خوب و عادی کتاب طی سال راضی است، اما ایام نمایشگاه را وقفه‌ای در روند فروش خود می‌داند و می‌گوید: میزان فروش ما در مدت نمایشگاه از 30 تا 40 درصد کاهش پیدا می‌کند. این اتفاق حتی در کتاب‌های کمک آموزشی هم رخ می‌دهد. زیرا تبلیغ تخفیف‌های 20 تا 30 درصدی نمایشگاه و بخصوص ارائه بن کارت‌های بانک صادرات موجب می‌شود بسیاری از خریداران به سمت نمایشگاه کتاب سوق پیدا کنند. هرچند یک عده از مشتریان به خاطر شلوغی، گرمای زیاد، نبود تهویه مناسب در سالن‌ها، زیاد بودن مسافت‌ها و... از تخفیف‌ها صرف نظر کرده و باز هم از کتابفروشی‌ها خرید می‌کنند.

خلاقیت برای فروش بیشتر

اگرچه نظرات درباره آمار فروش کتابفروشی‌ها متفاوت است، ولی در هر صورت جنبش و هیاهوی برگزاری نمایشگاه کتاب تهران را می‌توان به کتابفروشی‌ها هم انتقال داد، مثلاً از طریق تخفیف دادن. البته این مساله بیشتر برای کتابفروشی‌هایی میسر است که

انتشارات هم دارند. ولي در جايي مثل کتابفروشي بوستان، عملا اين کار ممکن نیست.

صندوقدار اين مجموعه مي‌گويد: ما در ايام نمايشگاه تخفيف نمي‌گذاريم، زيرا بيشتر کتاب‌هايمان با قيمت ثابت به ما عرضه مي‌شود و جايي براي چنين کاري نیست. مگر اين که خريد کسي بالاي 100 هزار تومان باشد يا اين که در موارد خاصي مديريت اجازه چنين کاري بدهد. ولي چون خود به خود در ايام نمايشگاه ميزان فروشمان بالاتر مي‌رود، عملا نيازي به چنين اقداماتي نداريم.

نکته: بعضي ناشران با تجربه‌هاي پيشين خود کتاب‌ها را از اسفند و فروردين با تعداد بيشتر مي‌خرند تا در ايام نمايشگاه با مشکل کمبود کتاب مواجه نشوند، ولي مگر انبار کتابفروشي‌ها و سرمايه آنها براي خريد کتاب چقدر است؟ در کتابفروشي هاشمي هم خبري از تخفيف نیست. مسوول آن مي‌گويد: تخفيف براي يك سري از مشتريان اصلا مساله مهمي نیست. به همين دليل است که حتي بعضي مشتريان به نمايشگاه کتاب نمي‌روند، زيرا به دنبال تخفيفش که نيستند، حوصله شلوغي و تلاش زياد براي پيدا کردن کتاب خاص خود را هم ندارند. ما در اين ايام، مشتري‌هاي کتابخوان خودمان را از دست نمي‌دهيم. براي ديگر مشتري‌ها هم، افت فروش کتاب موجب مي‌شود از دادن تخفيف و... معذور باشيم. هرچند تاکنون چنين تجربه‌هايي را هم داشته‌ايم و تاثير آنچناني هم نداشته است.

دردسرهاي خريد نمايشگاهي

کتابفروشي نيما واقع در خيابان دولت که 12 سالي است به فروش کتاب‌هاي عمومي، آموزشي و... مشغول است، خريد نابجاي مردم را يکي از دردسرهاي خود مي‌داند و مي‌گويد: نمايشگاه کتاب در 10 روز برگزار و بعد هم جمع مي‌شود. ما کتابفروش‌ها به صورت ثابت به اين شغل مشغوليم. آن نمايشگاه براي ما دردساز مي‌شود، زيرا انگار بعضي بازديدکنندگان هول مي‌شوند از تخفيف نمايشگاه يا شايد در آن فضا دچار هيجان مي‌شوند و کتابي را مي‌خرند که براي‌شان مفيد نیست خصوصا در زمينه کتاب‌هاي آموزشي؛ مثلا يك نفر براي 3 سال بعد درسي‌اش هم کتاب مي‌خرد. در حالي که کتاب آموزشي بايد به روز باشد. در ايام نمايشگاه يا بعد از آن ما دائم با مشتري‌هايي سر و کار داريم که کتاب نوپي را آورده‌اند و در خواست مي‌کنند آن را با کتاب ديگري عوض کنيم. البته زماني‌خواه گاهي پيشهاد جابه جايي کتاب‌ها را مي‌پذيرد. او مي‌گويد: ما کتاب شخص را با قيمت پايين‌تر برمي‌داريم و خريدار مي‌تواند در ازاي مابقي پولش کتاب ديگري از ما بخرد.

زماني‌خواه با طنز و کنايه ادامه مي‌دهد: باور کنيد ما پيش از شروع نمايشگاه به داروخانه مي‌رويم و يك سري دارو مي‌گيريم تا بتوانيم اين ايام و پس از آن را سپري کنيم. خلاصه آن که ما کتابفروش‌ها سر خريدهاي نامناسب مشتريان از نمايشگاه قصه‌ها داريم!

توزيع ضعيف کتاب

مشکلي که همه ساله يك ماهي گريبانگير ناشران مي‌شود، عبارت است از ناقص شدن چرخه توزيع کتاب. ناشران از توزيع بعضي کتاب‌هايشان خودداري مي‌کنند تا بتوانند تيراژ بالاتري از کتاب را در ايام نمايشگاه در اختيار داشته باشند تا خود به مشتري بفروشند.

مسوول کتابفروشي نيما با تاييد اين مساله درباره کاهش چشمگير توزيع کتاب‌هاي آموزشي مي‌گويد: ناشران تمام کتاب‌هايشان را جمع مي‌کنند تا در نمايشگاه کتاب به فروش برسانند. اين مساله خصوصا درباره کتاب‌هاي آموزشي تاثير زيادي بر کتابفروشي ما مي‌گذارد، زيرا پايه کار کتابفروشي ما فروش کتاب‌هاي کمک آموزشي است.

مدیر کتابفروشي انتشارات هاشمي نیز از کار پخش‌کننده‌هاي کتاب ناراضي است. او مي‌گويد: ما معمولا در روزهاي شنبه و سه‌شنبه که روزهاي اوج حضور ويزيتورها و پخشي‌هاي کتاب است، با حدود 40 يا 50 نفر از پخشي‌ها در حال معامله و صحبت هستيم. ولي همين امروز که شنبه 9 ارديبهشت است، فقط حدود 20 نفر از ويزيتورها و پخشي‌ها به مغازه آمدند، در حالي که بعضي از آنها يك سري از کتاب‌ها را براي پخش نمي‌آورند. خودشان مي‌گويند کتاب‌ها را در انتشارات براي فروش در نمايشگاه انبار کرده‌ايم. ما راست و دروغ اين حرف را نمي‌دانيم. فقط مساله اينجاست که از اين طريق يك سري از مشتري‌هايمان را از دست مي‌دهيم. صنعت نشر ما در بسياري از قسمت‌ها ضعف دارد و در بعضي بخش‌ها هم بخوبي کار مي‌کند. نمايشگاه بين‌المللي کتاب تهران، يکي از مهم‌ترين اتفاقات فرهنگي کشورمان است که جمعيت زيادي از کتابخوان‌ها و ناشران حرفه‌اي و حتي غيرحرفه‌اي را تحت تاثير قرار مي‌دهد. اگر ضعف‌هاي ديگري که حاصل برگزاري نمايشگاه است، برطرف شود برگزاري چنين نمايشگاهي کام همه دست‌اندرکاران اين صنعت را شيرين خواهد کرد.

اگر پخشي‌ها هم کتاب به کتابفروشي‌ها نمي‌رسانند، اشکال متوجه ناشراني مي‌شود که آنقدر تعداد کتاب‌هايشان محدود است که مجبورند براي تامين نياز بازديدکنندگان نمايشگاه آنها را انبار کنند. اگرچه بعضي ناشران با تجربه‌هاي پيشين خود بعضي کتاب‌ها را از اسفند و فروردين با تعداد بيشتر مي‌خرند تا در ايام نمايشگاه با مشکل کمبود کتاب مواجه نشوند، ولي مگر انبار کتابفروشي‌ها و

سرمایه آنها برای خرید کتاب چقدر است؟

حیف است شیرینی خبرهای آمار فروش بالای کتاب و استقبال بازدیدکنندگان در نمایشگاه بین‌المللی کتاب تهران، کام بعضی دیگر را تلخ کند.

حورا نژادصداقت / جام‌جم